

Comparison of Maladaptive Schemas and Virtual Space on Aligned and Non-Aligned Gender Identity in Teenagers and Young People

Shahrzad kamali¹, reza mottaghi^{*2}

1-Masters in Clinical Psychology, Islamic Azad University, Shiraz branch, Shiraz, Iran,
ORCID: 0009-0002-9325-6250

2-Assistant Professor, Department of Psychology, Zand Institute of Higher Education, Shiraz, Iran,
ORCID: 0000-0002-1587-9682

***Corresponding Author:** Reza Mottaghi, Assistant Professor, Department of Psychology, Zand Institute of Higher Education, Shiraz, Iran . Email: rezamotaghi63@yahoo.com

Received: 1 Oct 2024

Revised: 30 Nov 2024

Accepted: 6 Dec 2024

Abstract

Introduction: Sexual identity is a large part of each individual's identity. Since various factors contribute to the formation of sexual identity, individuals use different sources to create a sexual identity and teach girls and boys gender behaviour. Therefore, the present study aimed to compare incompatible schemas and cyberspace on inconsistent sexual identity in adolescents and youth.

Methods: The study's statistical population included all the youth and adolescents of Shiraz (Iran) in 2024, of which 60 (30 with sexual identity, 30 with heterogeneous sexual identity). Available in the study. Research measurement tools were Yang Form Schema Questionnaires (1994), Sexual Identity / Gender Identity Dagrassias (2007) and Virtual World Lee et al. (2005). The information from the questionnaires was analysed using SPSS-23 software and examined the research hypotheses by the multiplier variance analysis test.

Results: The results showed that there was a significant difference between maladaptive schemas and the use of cyberspace in two groups of sexual identity in adolescents and young people ($p < 0.001$). Also, there was no significant difference between the autonomy scheme and the impaired performance of the two groups ($p < 0.118$).

Conclusion: According to the results of this study, it is suggested that in centres such as psychology clinics or counselling centres, training programs for informing and gaining insights into the unnecessary sexual identity that may be false and superficial due to the influence of individual schema or space. To be virtual, not to regret the sex change in the person. Also, training skills such as social relationships, self -knowledge, and how to use cyberspace for adolescents, young people and parents.

Keywords: Young Adult, Adolescent, Gender Dysphoria, Maladaptive schemas, Social Networking

How to cite this article: Kamali S, Mottaghi R. Comparison of maladaptive schemas and virtual space on aligned and non-aligned gender identity in teenagers and young people. Journal of Nursing Education (JNE). May 2020. p90-103 (in Persian)

ISSN/ © 2022 The Authors. Published by Iranian Nursing Association. This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

مقایسه طرحواره‌های ناسازگارانه و فضای مجازی بر هویت جنسی همسو و ناهمسو در نوجوانان و جوانان

شهرزاد کمالی^۱، رضا متقی^{۲*}

۱- کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شیراز، شیراز، ایران. ORCID: ۰۰۰۹-۰۰۰۲-۹۳۲۵-۶۲۵۰
۲- استادیار، گروه روانشناسی، مؤسسه آموزش عالی زند شیراز، شیراز، ایران (نویسنده مسئول). ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۲-۱۵۸۷-۹۶۸۲

*نویسنده مسئول: رضا متقی، استادیار، گروه روانشناسی، مؤسسه آموزش عالی زند شیراز، شیراز، ایران

ایمیل: rezamotaghi63@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۷/۱۰

تاریخ بازبینی: ۱۴۰۳/۹/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۹/۱۶

چکیده

مقدمه: هویت جنسی تشکیل‌دهنده بخش بزرگی از هویت هر فرد می‌باشد. از آنجایی که عوامل مختلفی در تشکیل هویت جنسی نقش دارند، افراد از منابع متفاوتی جهت ایجاد هویت جنسی و آموزش رفتار جنسیتی دخترانه و پسرانه بهره می‌برند؛ لذا پژوهش حاضر با هدف مقایسه طرحواره‌های ناسازگارانه و فضای مجازی بر هویت جنسی ناهمسو و همسو در نوجوانان و جوانان انجام شده است.

روش کار: جامعه آماری پژوهش شامل کلیه جوانان و نوجوانان شهر شیراز (ایران) در سال ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بود که از بین آن‌ها تعداد ۶۰ نفر (۳۰ نفر با هویت جنسی همسو، ۳۰ نفر با هویت جنسی ناهمسو) به‌عنوان نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس در مطالعه شرکت کردند. ابزارهای اندازه‌گیری پژوهش عبارت بودند از: پرسشنامه‌های طرحواره یانگ فرم کوتاه (۱۹۹۴)، هویت جنسی / نارسایی جنسیتی دئوگراسیاس (۲۰۰۷) و دنیای مجازی لی و همکاران (۲۰۰۵). اطلاعات حاصل از پرسش‌نامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS-۲۳ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و با آزمون تحلیل واریانس چند متغیره به بررسی فرضیه‌های پژوهش پرداخته شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین طرحواره‌های ناسازگار و به‌کارگیری فضای مجازی در دو گروه دارای هویت جنسی همسو و ناهمسو در نوجوانان و جوانان تفاوت معنادار وجود دارد ($p < 0/001$). همچنین تنها بین طرحواره خودگردانی و عملکرد مختل دو گروه تفاوت معناداری وجود نداشت ($p < 0/118$).

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج این پژوهش پیشنهاد می‌شود که در مراکزی مثل کلینیک‌های روانشناسی یا مراکز مشاوره‌ای برنامه‌های آموزشی جهت آگاهی‌رسانی و کسب بینش در خصوص افراد با هویت جنسی ناهمسو که ممکن است این هویت کاذب و سطحی و ناشی از تاثیرگذاری طرحواره‌های ناسازگارانه فرد یا فضای مجازی باشد برگزار گردد تا موجب پشیمانی از بابت انجام عمل‌های تغییر جنسیت در فرد نگردد. همچنین آموزش مهارت‌هایی نظیر روابط اجتماعی، خودشناسی و نحوه استفاده درست از فضای مجازی برای نوجوانان و جوانان و والدین برگزار شود.

کلید واژه‌ها: جوانان، نوجوانان، نارسایی جنسیتی، طرحواره‌های ناسازگارانه، شبکه‌های اجتماعی

مقدمه

یکی از حساس‌ترین و مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین مراحل زندگی دوران نوجوانی است. نوجوانی گذر از کودکی به بزرگسالی است [۱]. از ویژگی‌های دوران نوجوانی می‌توان به رشد هویت و توسعه هویت جنسی اشاره کرد. هویت جنسی از جمله مفاهیم مهم تحولی در روانشناسی است. فرایند تحول هویت جنسی از کودکی آغاز می‌شود و تا نوجوانی ادامه می‌یابد. هویت جنسی تحت تاثیر احساسی که یک شخص از مونث یا مذکر بودن خود دارد تعریف می‌شود و از طرفی دیگر به صورت نگرش‌ها و تصوراتی که در فرهنگ هر جامعه در مورد رفتارهای مناسب زنانه و مردانه تعریف می‌شود [۲]. درخصوص دلایل ایجاد اختلال هویت جنسی دو دسته نظریه وجود دارد: بیولوژیکی و روانی اجتماعی با اینکه مذکر و مونث بودن یک رویداد بیولوژیکی است اما پذیرش و عدم پذیرش خود به عنوان زن یا مرد یک پدیده روانی است که از طریق هرآنچه که فرد درباره خود احساس می‌کند مشخص می‌گردد [۳]. با توجه به این که تحقیقات نشان می‌دهند افراد مبتلا به اختلال هویت جنسی به دلیل سال‌ها محرومیت اجتماعی و عدم درک نیاز به پذیرفته شدن به عنوان جنسی دیگر در ارضای نیازهای هیجانی دچار مشکل هستند به منظور درک تجارب زندگی افراد استفاده از طرحواره‌ها که ساختارهای شناختی به حساب می‌آیند و به تبیین تجارب و پردازش رویدادها کمک می‌کند ضروری به نظر می‌رسد زیرا طرحواره‌ها در سال‌های اولیه زندگی بر حسب تجربه شکل می‌گیرند و تا آخر عمر با شخص همراه است و در تجارب آینده خود را نشان می‌دهد. از نظر Young طرحواره‌های ناسازگار عموماً در اوایل سال‌های زندگی و به دلیل عدم ارضای نیازهای اساسی و اتفاقات ناگوار و تلخ زندگی شکل می‌گیرند [۴]. از آنجا که به مرور کودکان به سن نوجوانی می‌رسند و بزرگ‌تر می‌شوند، عوامل خارج از خانواده نقش پررنگ‌تری در شکل‌گیری نقش‌آموزی جنسی از جمله دوستان، آموزگار، مدرسه، رسانه‌ها و فضای مجازی و... ایفا می‌کند [۵]. توجه به پیشرفت و توسعه فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی و فضای مجازی و سهم آن‌ها در تغییر و تحول و شکل‌گیری محیط‌های تعاملی و ارتباطاتی در فضای مجازی و نگرش افراد به جنسیت خود از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اصطلاح آشفتگی جنسیتی یا ملال جنسیتی در DSM5

(Diagnostic and statistical manual of mental disorders) برای اشاره به اختلال هویت جنسی استفاده می‌شود [۶]. این اختلال در گذشته در گروه انحرافات جنسی دسته‌بندی می‌شد اما با توجه به خصوصیات متفاوت با انحرافات جنسی، این اختلال به صورت مستقل خودش را پیدا کرد. برای اولین بار این اختلال در سال ۱۹۸۰ میلادی به نسخه سوم راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی وارد گردید [۷]. از منظر رویکرد روانی-اجتماعی، ممکن است عوامل و تعاملات اجتماعی تا حدودی هویت جنسی شخص را تعیین کنند و در آن تأثیرگذار باشد، به عبارت دیگر زمانی که والدین فرزند دختر می‌خواستند و با پسر خود مثل یک دختر رفتار می‌کنند آنگاه این کودک به مرور به سمت این اختلال سوق داده می‌شود به طوری که با وجود داشتن اندام تناسلی مردانه، خودش را دختر بداند [۸]. مفهوم طرحواره توسط Adler در سال ۱۹۲۹ استفاده شد. او اعتقاد داشت که آسیب شناسی روانی، بازتاب طرحواره‌های ناسازگار هست که اساس سبک زندگی محسوب می‌شوند [۹]. Mc Luhan معتقد است که رسانه‌های هر دوره‌ای، تعیین‌کننده ماهیت جامعه آن زمان می‌باشد. از دیدگاه مک لوهان، توسعه هر جامعه‌ای هماهنگ با توسعه فناوری می‌باشد. جوامع بشری در رسانه‌ها و تکنولوژی تأثیر گذاشته و تأثیر پذیرفته است [۱۰]. تحقیقات مشابهی تا به حال در این زمینه صورت گرفته است از جمله عنبران، هاشمی و همکاران (۱۴۰۲)، پژوهشی تحت عنوان "بررسی هویت‌های دوگانه در فضای مجازی-واقعی نوجوانان (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دوره‌ی دوم متوسطه استان اردبیل)" انجام دادند که نتایج نشان داد دانش‌آموزان در فضای مجازی-واقعی دارای هویت دوگانه در ابعاد ملی، دینی، خانوادگی، قومی، فرهنگی و جنسی بودند. هویت دانش‌آموزان در فضای واقعی منسجم‌تر، شکل یافته‌تر، واقعی‌تر و به نسبت در فضای مجازی به صورت ناپایدار، سیار، متکثر بود [۱۱]. همچنین Allen ، Damiris (۲۰۲۳)، پژوهشی تحت عنوان "بررسی رابطه بین طرحواره‌های انطباقی اولیه و رضایت جنسی" انجام دادند. نمونه پژوهشی شامل ۷۳۲ بزرگسال بودند. نتایج نشان داد که طرحواره‌های اولیه با رضایت جنسی در مردان و زنان مرتبط بود. [۱۲]. به علاوه Berger، Taba و همکاران (۲۰۲۲)، پژوهشی تحت عنوان "استفاده از رسانه‌های اجتماعی و سلامت و رفاه جوانان لژیون،

تأثیر محیط‌های مجازی قرار می‌گیرند که منجر به عدم تمایل به جنسیت پایه خود می‌شود یا خیر؛ اینکه چه عوامل و اتفاقی سبب شکل‌گیری هویت جنسی همسو یا ناهمسو در نوجوانان و جوانان می‌شود جای بحث و بررسی دارد که این پژوهش با هدف مقایسه طرحواره‌های ناسازگار و به‌کارگیری فضای مجازی در دو گروه دارای هویت جنسی همسو و ناهمسو در نوجوانان و جوانان انجام شد.

روش کار

پژوهش حاضر در زمره‌ی پژوهش‌های علی-مقایسه‌ای قرار دارد. روش نمونه‌گیری به‌صورت در دسترس انجام شد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه نوجوانان و جوانان شهر شیراز در سال ۱۴۰۳-۱۴۰۲ می‌باشد. دلاور (۱۳۹۶) تعداد اعضای حجم نمونه را در مطالعات مقایسه‌ای برای هر گروه حداقل ۱۵ نفر مناسب دانست [۱۵]. در پژوهش حاضر جهت افزایش اعتبار در پژوهش و در نظر گرفتن احتمال ریزش حجم نمونه ۶۰ نفر تعیین شد که برای هر گروه ۳۰ نفر انتخاب شد (۳۰ نفر با هویت جنسی همسو، ۳۰ نفر با هویت جنسی ناهمسو). معیارهای ورود به پژوهش عبارت بود از: نوجوانان و جوانان در محدوده سنی ۱۵ الی ۳۰ سال، تمایل به شرکت در پژوهش، داشتن سواد خواندن و نوشتن و استفاده از فضای مجازی و اینترنت بود. معیارهای خروج از پژوهش عبارت بود از: عدم همکاری با پژوهش‌گر، عدم تکمیل پرسشنامه، مصرف داروها و مواد مخدر محرک، ابتلا به بیماری جسمی مشکل‌ساز و ابتلا به اختلالات روانی (تایید صلاحیت روانی با مصاحبه توسط استاد راهنما) بود.

عدم نیاز به عنوان نام آزمودنی‌ها و محرمانه بودن اطلاعات شخصی و حفظ اصل رازداری، استفاده یافته‌ها صرفاً برای انجام پژوهش و عدم کاربرد شخصی، کسب رضایت آگاهانه از آزمودنی‌ها، آگاهی دادن به آزمودنی‌ها در مورد اینکه شرکت در مطالعه اختیاری است، رعایت حقوقی ادبی و امانت در استفاده از کتب و منابع علمی و ترجمه مطالب از جمله اصول اخلاقی رعایت شده در مطالعه حاضر بود.

برای جمع‌آوری داده‌ها از چک لیست اطلاعات جمعیت شناختی، پرسشنامه طرحواره یانگ (فرم کوتاه)، پرسشنامه استاندارد دنیای مجازی لی و همکاران و پرسشنامه هویت جنسی / نارسایی جنسیتی برای نوجوانان و بزرگسالان استفاده شد. پس از مصاحبه با چند نفر در فضای مجازی،

همجنس‌گرا، دو جنس‌گرا، ترنسجندر و دگرباشان: بررسی سیستماتیک" انجام دادند که نتایج نشان داد رسانه‌های اجتماعی ابزار محبوبی برای جامعه دارای گرایش و ملال جنسیت و برقراری ارتباط با همین جوامع بود و همچنین نشان داد که جوانان این گروه از جامعه از همسالان خود در رسانه‌های اجتماعی حمایت می‌کنند [۱۳].

باتوجه به خلاءهای پژوهشی و اهمیت هویت جنسی در زندگی فردی و اجتماعی که اگر دچار اختلال شود بر همه‌ی ابعاد زندگی اجتماعی تأثیر دارد و باعث ایجاد مشکلاتی می‌گردد، پژوهش آن‌ها و ارایه راهکار فردی و اجتماعی حائز اهمیت بسیار است. اشاره به اینکه گاهی افراد بعد از عمل سنگین تغییر جنسیت پشیمان می‌شوند و یا به‌دلیل اطلاعات ناقص و نامناسبی که دارند زندگی خود را مختل می‌کنند در نتیجه این پژوهش می‌تواند به افراد کمک کند تا واقعیت موجود خود را درک کنند، افرادی که طرحواره‌های ناسازگار نامناسب دارند امکان دارد این استنباط ناهمسو از جنسیت نتیجه طرحواره‌های او باشد که جنبه بیمارگونه دارد و اگر جنبه بیمارگونه باشد باید اول درمان شوند و سپس قطعی شود که آیا واقعاً این ارضای درونی واقعی فرد است یا نیاز بیمارگونه است؛ زیرا اگر بیمارگونه باشد به نتیجه نمی‌رسد و مشکلات زیادی برای فرد پدید می‌آید. از آنجایی که عوامل مختلفی در تشکیل هویت جنسیتی نقش دارند، افراد از منابع متفاوتی جهت ایجاد هویت جنسی و آموزش رفتار جنسیتی دخترانه و پسرانه بهره می‌برند نظیر خانواده، همسالان، کتاب، فیلم و... که در همین راستا فضای مجازی در الگوگیری و تقلید رفتارهای جنسیتی در اشخاص تأثیر به‌سزایی دارد. پس این موضوع را می‌توان این‌گونه استنباط کرد که با افزایش توسعه روزافزون فضای مجازی، قدرت رسانه‌ها، نشر اطلاعات، آگاهی و ارتباط بسیاری از مردم با سراسر جهان موجب ایجاد گرایش به فعالیت در فضای مجازی شده است که رسانه‌ها بر دیدگاه و رفتار و روند اجتماعی شدن نوجوانان و جوانان تأثیر زیادی دارد و سبب شکل‌گیری تغییراتی در دیدگاه آن‌ها نسبت به هویت خود می‌شود [۱۴]. مسئله اینترنت و فضای مجازی که الگوگیری از محیط را دربردارد، در جوامعی مثل کشور ما تغییر جنسیت به کلاس اجتماعی تبدیل شده که دور از واقعیت است؛ به همین خاطر نیاز است که ارزیابی کنیم این افراد آیا واقعاً تحت

افرادی که دارای خصوصیات مد نظر بودند و تمایل به همکاری داشتند انتخاب شدند و از آن‌ها تقاضا شد که اگر افراد و دوستانی با این شرایط دارند نیز معرفی کنند. به این ترتیب هر شرکت کننده منبعی بود برای شرکت کنندگان دیگر و به مرور به تعداد شرکت کنندگان اضافه شد. سپس علاوه بر مصاحبه در ابتدا باتوجه به نمرات شرکت کنندگان در پرسشنامه هویت جنسی، افراد به دو گروه هویت جنسی همسو و ناهمسو تقسیم شدند و سپس داده‌های پرسشنامه‌های فضای مجازی و طرحواره‌های ناسازگارانه به وسیله نرم افزار Spss-۲۳ مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. چک لیست ویژگی‌های جمعیت شناختی: شامل تاهل، سن و جنسیت بود.

پرسشنامه طرحواره Young (فرم کوتاه) (The Young Schema Questionnaire: Short Form): پرسشنامه طرحواره Young (۱۹۹۸) ابزاری خودگزارش دهی با ۷۵ آیتم است که طرحواره‌های ناسازگار اولیه را در مقیاس لیکرت ۶ درجه‌ای می‌سنجد. این پرسشنامه در دو فرم کوتاه (۷۵ سوال) و بلند طراحی شده است. فرم کوتاه شامل ۵ سوال با بالاترین بار تحلیلی برای هر طرحواره است و بیشتر در پژوهش‌ها به کار می‌رود. اولین پژوهش جامع راجع به ویژگی‌های روان سنجی پرسشنامه طرحواره Young، توسط Schmidt و همکاران (۱۹۹۵) انجام شد و پایایی ابزار به روش همبستگی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ انجام شده و نتایج آن در جمعیت غیربالیینی بین ۰/۵ تا ۰/۸۲ به دست آمد. همچنین این پژوهشگران نشان دادند، پرسشنامه‌ی طرحواره Young با مقیاس‌های پریشانی روان‌شناختی و اختلالات شخصیت همبستگی بالایی دارد و بنابراین از روایی مطلوبی برخوردار است [۶۱]. هر مؤلفه (طرحواره) شامل ۵ سوال است. فرد با توجه به توصیف هر جمله، پاسخ خود را در یک مقیاس لیکرت شش درجه‌ای (از "کاملاً درست" تا "کاملاً غلط") مشخص می‌کند که به ترتیب نمره‌ای بین ۱ تا ۶ به آن تعلق می‌گیرد. بنابراین، حداقل نمره قابل کسب در پرسشنامه ۷۵ و حداکثر آن ۴۵۰ است. برای هر یک از مؤلفه‌ها نیز حداقل و حداکثر نمره به شرح زیر محاسبه شده است. مؤلفه اول (سوالات ۱ تا ۲۵): حداکثر ۱۵۰، مؤلفه دوم (سوالات ۲۶ تا ۴۵): ۲۰ تا ۱۲۰، مؤلفه سوم (سوالات ۴۶ تا ۷۵): ۱۰ تا ۶۰، مؤلفه چهارم (سوالات ۴۶ تا ۵۵): ۱۰ تا ۶۰، مؤلفه پنجم (سوالات ۵۶ تا ۶۵): ۱۰

تا ۶۰ و همچنین اگر فردی سه یا چهار نمره بالا (۵ یا ۶) در یک طرحواره داشته باشد، معمولاً از نظر بالینی بدین معنا است که این طرحواره در ذهن وجود دارد. هنجاریابی این پرسشنامه در ایران توسط آهی (۱۳۸۴) بر روی ۳۸۷ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های تهران انجام شده که ۲۵۲ نفر مونث و ۱۳۵ نفر مذکر به شیوه‌های تصادفی چند مرحله‌ای از دانشگاه‌های علامه طباطبائی، شهید بهشتی، تربیت مدرس و علوم تحقیقات انجام شد. به منظور بررسی ساختار عاملی فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره (SQ-Young) و دستیابی به ابزاری دقیق‌تر برای سنجش طرحواره‌های ناسازگار اولیه در نمونه جمعیت ایرانی، پایایی ابزار به روش همبستگی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ انجام شده و نتایج آن در جمعیت مونث ۰/۹۷ و در جمعیت مذکر ۰/۹۸ به دست آمد. [۱۷]. در پژوهش حاضر پایایی ابزار به روش همبستگی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ انجام شده و نتایج آن ۰/۹۱ به دست آمد.

پرسشنامه استاندارد دنیای مجازی Lee و همکاران Impediment to successful ERP implementation process پرسشنامه استاندارد دنیای مجازی توسط Lee و همکاران در سال ۲۰۰۵ طراحی شده است و دارای ۲۱ سوال در ۷ بعد می‌باشد و پایایی ابزار به روش همبستگی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ انجام شده و نتایج آن، بالای ۰/۷۰ به دست آمد [۱۸]. در این پرسشنامه مؤلفه نیت استفاده شامل سوالات ۱ تا ۳، مؤلفه نگرش شامل سوالات ۴ تا ۶، مؤلفه مفید بودن درک شده شامل سوالات ۷ تا ۱۰، مؤلفه سهولت استفاده درک شده شامل سوالات ۱۱ تا ۱۴، مؤلفه سازگاری شامل سوالات ۱۵ تا ۱۶، مؤلفه تاثیر اجتماعی شامل سوالات ۱۷ تا ۱۸ و مؤلفه لذت درک شده شامل سوالات ۱۹ تا ۲۱ می‌باشد. نمره‌گذاری او به وسیله طیف لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) می‌باشد که امتیاز ۱۰۵-۷۵: نشان دهنده نگرش مثبت به استفاده از دنیای مجازی می‌باشد، امتیاز ۷۵-۳۵: نشان می‌دهد که نگرش‌ها نسبت به دنیای مجازی تا حدودی مثبت است و امتیاز زیر ۳۵: نشان دهنده نگرش منفی به دنیای مجازی می‌باشد. در پژوهش مهدیخانی (۱۳۸۹) بین مؤلفه‌های پرسشنامه دنیای مجازی همبستگی مثبت و منفی مشاهده شد که بیانگر روایی همگرا و واگرایی مطلوب این پرسشنامه می‌باشد و پایایی ابزار به روش همبستگی درونی با محاسبه

طیف لیکرت از همیشه (۵) تا هرگز (۱) نمره‌گذاری می‌شود. سؤالات ۱، ۱۳ و ۲۷ در این پرسشنامه دارای نمره‌گذاری معکوس هستند. پایایی پرسشنامه Deogracias (۲۰۰۷) در فایل داده‌ها، ۰/۹۷۷ به‌دست آمد. در پژوهش سلطانی زاده و همکاران (۱۳۹۸) روایی صوری، محتوایی قضاوتی و سازه پرسشنامه مورد بررسی و تأیید قرار گرفته است و پایایی ابزار به روش همبستگی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ انجام شده و نتایج آن ۰/۹۳ ارزیابی شده است [۲۱]. در پژوهش حاضر پایایی ابزار به روش همبستگی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ انجام شده و نتایج آن ۰/۸۴ به‌دست آمد. بعد از جمع‌آوری پرسشنامه‌های پژوهش، داده‌های خام به وسیله‌ی نرم افزار SPSS-۲۳ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. داده‌های خام ابتدا در سطح توصیفی مورد پردازش قرار گرفتند. در این سطح به محاسبه‌ی شاخص‌هایی نظیر جدول فراوانی، میانگین و انحراف استاندارد نمرات متغیرها پرداخته شد. در سطح استنباطی نیز جهت بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها از آزمون‌های چولگی و کشیدگی، آزمون لوین و آزمون ام‌باکس و همچنین جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره استفاده شد.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر ۶۰ پرسشنامه تکمیل شد که ۳۰ نفر نمونه افراد با هویت جنسی همسو و ۳۰ نفر نمونه افراد با هویت جنسی ناهمسو در تحلیل داده‌ها وارد شدند. جدول شماره ۱، شاخص‌های جمعیت شناختی نوجوانان و جوانان مورد مطالعه را بر اساس تاهل، سن و جنسیت نشان می‌دهد.

ضریب آلفای کرونباخ انجام شده و نتایج آن ۰/۷۸ می‌باشد [۱۹]. در پژوهش حاضر پایایی ابزار به روش همبستگی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ انجام شده و نتایج آن ۰/۸۱ به‌دست آمد.

پرسشنامه هویت جنسی / نارسایی جنسیتی برای نوجوانان و بزرگسالان (The gender identity/ gender dysphoria questionnaire for adolescents and adults) متغیر هویت جنسی / نارسایی جنسیتی از پرسشنامه استاندارد Deogracias (۲۰۰۷) استفاده می‌شود. پرسشنامه Deogracias (۲۰۰۷) دارای ۲۷ گویه می‌باشد که هویت جنسی / نارسایی جنسیتی را در ۴ بعد مورد سنجش قرار می‌دهد. ابعاد پرسشنامه هویت جنسی شامل شاخص‌های ذهنی با گویه‌های (۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹)، اجتماعی با گویه‌های (۳-۴-۱۱-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹)، شاخص‌های جسمی با گویه‌های (۲۰-۲۱-۲۲) و شاخص‌های اجتماعی حقوقی با گویه‌های (۱۲-۱۳) می‌باشد [۲۰]. نمره‌گذاری پرسشنامه Deogracias (۲۰۰۷) بر اساس امتیازی است که از پاسخ به پرسشنامه به‌دست می‌آید. پاسخ دهنده به سؤالات، نمره‌ای از ۱ تا ۵ می‌دهد. نمره پرسشنامه دئوگراسیاس (۲۰۰۷) بین ۲۷ تا ۱۳۵ می‌باشد: نمره کمتر از ۵۴ به معنی هویت جنسی / نارسایی جنسیتی پایین است، نمره بین ۵۵ تا ۱۰۸ به معنی هویت جنسی / نارسایی جنسیتی متوسط است و نمره بیشتر از ۱۰۹ به معنی هویت جنسی / نارسایی جنسیتی بالا است. همچنین نمره بیشتر در هر خرده‌مقیاس به معنی اهمیت داشتن آن در افزایش هویت جنسی / نارسایی جنسیتی می‌باشد. این پرسشنامه دارای ۲۷ سوال و همه سؤالات در یک پیوستار

جدول ۱. توزیع متغیرهای جمعیت شناختی در جوانان و نوجوانان مورد مطالعه

متغیر	گروه	هویت جنسی همسو		هویت جنسی ناهمسو		p-value
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	
تاهل	مجرد	۲۴	۸۰	۳۰	۱۰۰	۰/۰۷۰
	متاهل	۶	۲۰	۰	۰	
سن	۱۵ تا ۱۹ سال	۱	۳	۱۴	۴۷	۰/۱۰۵
	۲۰ تا ۲۴ سال	۲۱	۷۰	۱۳	۴۳	
	۲۴ سال به بالا	۸	۲۷	۳	۱۰	
جنسیت	زن	۲۰	۶۶	۲۲	۷۳	۰/۳۸۹
	مرد	۱۰	۳۴	۸	۲۷	

سال بودند و تعداد ۸ نفر (۲۷٪) با هویت جنسی همسو و تعداد ۳ نفر (۱۰٪) با هویت جنسی ناهمسو سن بالای ۲۴ سال را داشتند. تعداد ۲۰ نفر (۶۶٪) افراد با هویت جنسی همسو و تعداد ۲۲ نفر (۷۳٪) افراد با هویت جنسی ناهمسو، زن بودند (جدول ۱). جدول ۲، میانگین و انحراف استاندارد طرحواره‌های ناسازگار اولیه و ابعاد استفاده از فضای مجازی شرکت‌کنندگان را نشان می‌دهد.

مطابق با این جدول، تعداد ۲۴ نفر (۸۰٪) از نوجوانان و جوانان با هویت جنسی همسو و تعداد ۳۰ نفر (۱۰۰٪) با هویت جنسی ناهمسو مجرد بودند. تعداد ۱ نفر (۳٪) افراد با هویت جنسی همسو و تعداد ۱۴ نفر (۴۷٪) افراد با هویت جنسی ناهمسو سن ۱۵ تا ۱۹ سال را داشتند، همچنین تعداد ۲۱ نفر (۷۰٪) افراد با هویت جنسی همسو و تعداد ۱۳ نفر (۴۳٪) افراد با هویت جنسی ناهمسو دارای سن ۲۰ الی ۲۴

جدول ۲. میانگین و انحراف استاندارد طرحواره‌های ناسازگار اولیه و ابعاد استفاده از فضای مجازی در دو گروه دارای هویت جنسی همسو و ناهمسو در نوجوانان و جوانان

مؤلفه‌ها	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
بریدگی و طرد	هویت جنسی همسو	۳۰	۸۰/۶۶	۱۰/۴۰
	هویت جنسی ناهمسو	۳۰	۸۹/۳۶	۱۰/۱۶
خودگردانی و عملکرد مختل	هویت جنسی همسو	۳۰	۵۹/۰۳	۵/۱۸
	هویت جنسی ناهمسو	۳۰	۶۱/۳۳	۶/۰۲
محدودیت‌های مختل	هویت جنسی همسو	۳۰	۳۲/۷۶	۳/۸۴
	هویت جنسی ناهمسو	۳۰	۳۷/۹۶	۵/۱۴
دیگر جهت‌مندی	هویت جنسی همسو	۳۰	۳۳/۰۳	۳/۸۸
	هویت جنسی ناهمسو	۳۰	۳۷/۷۶	۳/۴۲
گوش به زنگی بیش از حد	هویت جنسی همسو	۳۰	۳۳/۰۶	۳/۹۵
	هویت جنسی ناهمسو	۳۰	۳۶/۳۳	۳/۶۸
نیت استفاده	هویت جنسی همسو	۳۰	۸/۲۰	۱/۸۶
	هویت جنسی ناهمسو	۳۰	۱۱/۸۳	۱/۷۴
نگرش	هویت جنسی همسو	۳۰	۹/۷۰	۱/۴۴
	هویت جنسی ناهمسو	۳۰	۱۲/۵۶	۱/۵۰
مفید بودن درک شده	هویت جنسی همسو	۳۰	۱۰/۸۳	۲/۳۵
	هویت جنسی ناهمسو	۳۰	۱۵/۱۰	۱/۸۰
سهولت استفاده درک شده	هویت جنسی همسو	۳۰	۱۱/۹۳	۱/۸۳
	هویت جنسی ناهمسو	۳۰	۱۵/۱۰	۲/۰۹
سازگاری	هویت جنسی همسو	۳۰	۴/۶۰	۱/۳۷
	هویت جنسی ناهمسو	۳۰	۵/۶۰	۱/۳۵
تاثیر اجتماعی	هویت جنسی همسو	۳۰	۶/۲۶	۱/۰۸
	هویت جنسی ناهمسو	۳۰	۷/۶۰	۱/۳۷
لذت درک شده	هویت جنسی همسو	۳۰	۸/۰۰	۱/۳۶
	هویت جنسی ناهمسو	۳۰	۹/۷۳	۱/۶۵

رضا متقی و همکاران

باکس محاسبه شد و با توجه به سطوح معناداری به دست آمده از آزمون لوین که بیشتر از ۰/۰۵ بود نشان داد که پیش فرض‌های مربوط به برابری واریانس‌ها برقرار بوده همچنین نتایج آزمون ام باکس نشان داد که پیش فرض مربوط به تساوی ماتریس کوواریانس دو گروه برقرار است. بنابراین می‌توان از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا) استفاده کرد. جدول ۳ آزمون تحلیل واریانس چند متغیره جهت مقایسه طرحواره‌های ناسازگار و به کارگیری فضای مجازی در دو گروه دارای هویت جنسی همسو و ناهمسو در نوجوانان و جوانان مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

همان گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود میانگین و انحراف استاندارد ابعاد طرحواره‌های ناسازگار اولیه و ابعاد استفاده از فضای مجازی شرکت کنندگان در دو گروه هویت جنسی همسو و هویت جنسی ناهمسو محاسبه و ارائه شده است. در مطالعه حاضر، پیش فرض‌های نرمال بودن توزیع داده‌ها که شامل آزمون چولگی و کشیدگی، آزمون لوین و آزمون ام باکس بود بررسی شد. نتایج چولگی و کشیدگی نشان داد با توجه به میزان چولگی و کشیدگی به دست آمده متغیرها که بین منفی ۲ و مثبت ۲ می‌باشد، می‌توان گفت پیش فرض‌های مربوط به نرمال بودن داده‌ها برقرار بوده، برای ارزیابی دقیق تر، شاخص‌های آزمون لوین و ام

جدول ۳. آزمون تحلیل واریانس چند متغیره جهت مقایسه طرحواره‌های ناسازگار و به کارگیری فضای مجازی در دو گروه دارای هویت جنسی همسو و ناهمسو در نوجوانان و جوانان

آزمون	مقدار	F	Df error	P	ضریب ای‌تا
پیلایی	۰/۷۳۰	۱۰/۵۶۸	۴۷	۰/۰۰۱	۰/۷۳۰
لامبدای ویلکس	۰/۲۷۰	۱۰/۵۶۸	۴۷	۰/۰۰۱	۰/۷۳۰
T2 هاتلینگ	۲/۶۹۸	۱۰/۵۶۸	۴۷	۰/۰۰۱	۰/۷۳۰
ریشه‌ی روی	۲/۶۹۸	۱۰/۵۶۸	۴۷	۰/۰۰۱	۰/۷۳۰

در دو گروه همسو و ناهمسو تفاوت معنادار دارند در ادامه و در قالب جداول ۴ و ۵ به این نکته مهم پرداخته شده است. جدول ۴ آزمون تحلیل واریانس جهت مقایسه ابعاد طرحواره‌های ناسازگار (بریدگی و طرد، خودگردانی و عملکرد مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت‌مندی و گوش به زنگی بیش از حد) در دو گروه دارای هویت همسو و ناهمسو نوجوانان و جوانان مورد مطالعه را نشان می‌دهد

همان گونه که در جدول فوق مشاهده می‌شود سطح معناداری آزمون تحلیل واریانس چند متغیره ($p \leq ۰/۰۰۱$) کوچکتر از سطح معناداری ($\alpha = ۰/۰۵$) می‌باشد. بنابراین بین طرحواره‌های ناسازگار و به کارگیری فضای مجازی در دو گروه دارای هویت جنسی همسو و ناهمسو در نوجوانان و جوانان تفاوت معنادار وجود دارد. جهت بررسی اینکه کدام ابعاد طرحواره‌های ناسازگار و به کارگیری فضای مجازی

جدول ۴. آزمون تحلیل واریانس جهت مقایسه ابعاد طرحواره‌های ناسازگار (بریدگی و طرد، خودگردانی و عملکرد مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت‌مندی و گوش به زنگی بیش از حد) در دو گروه دارای هویت همسو و ناهمسو

متغیرها	Ss	Df	ms	F	P	ضریب ای‌تا
بریدگی و طرد	۱۱۳۵/۳۵۰	۱	۱۱۳۵/۳۵	۱۰/۷۳۲	۰/۰۰۲	۰/۱۵۶
خودگردانی و عملکرد مختل	۷۹/۳۵۰	۱	۷۹/۳۵	۲/۵۱۳	۰/۱۱۸	۰/۰۴۲
محدودیت‌های مختل	۴۰۵/۶۰۰	۱	۴۰۵/۶۰	۱۹/۶۳۱	۰/۰۰۱	۰/۲۵۳
دیگر جهت‌مندی	۲۰۹/۰۶۷	۱	۲۰۹/۰۶	۱۵/۶۱۹	۰/۰۰۱	۰/۲۱۲
گوش به زنگی بیش از حد	۱۶۰/۰۶۷	۱	۱۶۰/۰۶	۱۰/۹۴۱	۰/۰۰۲	۰/۱۵۹

با توجه به جدول فوق و سطوح معناداری به دست آمده مشخص می‌شود که بین ابعاد بریدگی و طرد ($p \leq 0/002$)، محدودیت‌های مختل ($p \leq 0/001$)، دیگر جهت‌مندی ($p \leq 0/002$) و گوش به زنگی بیش از حد ($p \leq 0/002$) دو گروه دارای هویت همسو ناهمسو تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به میانگین‌های دو گروه در بخش توصیفی، مشخص شد میانگین ابعاد بریدگی و طرد، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت‌مندی و گوش به زنگی بیش از حد گروه دارای هویت جنسی ناهمسو بیشتر از گروه همسو می‌باشد. همچنین تنها بین طرحواره خودگردانی و عملکرد

مختل دو گروه تفاوت معناداری وجود نداشت ($p \leq 0/118$). همچنین با توجه به ضرایب ایتا می‌توان گفت که متغیر مستقل بیشترین تاثیر را به ترتیب بر محدودیت‌های مختل، دیگر جهت‌مندی، گوش به زنگی بیش از حد و بریدگی و طرد دارد. جدول ۵ آزمون تحلیل واریانس جهت مقایسه ابعاد به‌کارگیری فضای مجازی (نیت استفاده، نگرش، مفید بودن درک شده، سهولت استفاده درک شده، سازگاری، تاثیر اجتماعی و لذت درک شده) در دو گروه دارای هویت همسو ناهمسو نوجوانان و جوانان مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

جدول ۵. آزمون تحلیل واریانس جهت مقایسه ابعاد به‌کارگیری فضای مجازی (نیت استفاده، نگرش، مفید بودن درک شده، سهولت استفاده درک شده، سازگاری، تاثیر اجتماعی و لذت درک شده) در دو گروه دارای هویت همسو ناهمسو

متغیرها	Ss	Df	ms	F	P	ضریب ایتا
نیت استفاده	۱۹۸/۰۱۷	۱	۱۹۸/۰۱	۶۰/۷۷۸	۰/۰۰۱	۰/۵۱۲
نگرش	۱۲۳/۲۶۷	۱	۱۲۳/۲۶	۵۶/۸۹۲	۰/۰۰۱	۰/۴۹۵
مفید بودن درک شده	۲۷۳/۰۶۷	۱	۲۷۳/۰۶	۶۲/۱۴۲	۰/۰۰۱	۰/۵۱۷
سهولت استفاده درک شده	۱۵۰/۴۱۷	۱	۱۵۰/۴۱	۳۸/۸۴۹	۰/۰۰۱	۰/۴۰۱
سازگاری	۱۵/۰۰۰	۱	۱۵/۰۰	۸/۰۲۶	۰/۰۰۶	۰/۱۲۲
تاثیر اجتماعی	۲۶/۶۶۷	۱	۲۶/۶۶	۱۷/۳۶۵	۰/۰۰۱	۰/۲۳۰
لذت درک شده	۴۵/۰۶۷	۱	۴۵/۰۶	۱۹/۵۲۶	۰/۰۰۱	۰/۲۵۲

با توجه به جدول فوق و سطوح معناداری به دست آمده مشخص می‌شود که بین کلیه ابعاد به‌کارگیری فضای مجازی ($p \leq 0/001$) دو گروه دارای هویت همسو ناهمسو تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به میانگین‌های دو گروه در بخش توصیفی، مشخص شد میانگین ابعاد به‌کارگیری فضای مجازی گروه دارای هویت جنسی ناهمسو بیشتر از گروه همسو می‌باشد. همچنین با توجه به ضرایب ایتا می‌توان گفت که متغیر مستقل بیشترین تاثیر را به ترتیب بر مفید بودن درک شده، نیت استفاده، نگرش و سهولت استفاده درک شده دارد.

بحث

هدف از این پژوهش مقایسه طرحواره‌های ناسازگار و به‌کارگیری فضای مجازی در دو گروه دارای هویت جنسی همسو و ناهمسو در نوجوانان و جوانان بود. نتایج نشان داد

که فرضیه پژوهش تایید شد و بین طرحواره‌های ناسازگار و به‌کارگیری فضای مجازی در دو گروه دارای هویت جنسی همسو و ناهمسو در نوجوانان و جوانان تفاوت معنادار وجود دارد. این پژوهش با یافته‌های سلطان محمدی و پورسیدآقایی (۱۴۰۲) همسو است زیرا در پژوهش آن‌ها نتایج حاکی از آن است که فعالیت بیش از ۵ ساعت در روز در شبکه‌های مجازی مثل اینستاگرام سبب آسیب به هویت جنسیتی در دختران نوجوان می‌گردد. [۲۲]. همچنین این پژوهش با یافته‌های رحیمی احمدآبادی و همکاران (۱۴۰۰) همسو است زیرا در پژوهش آن‌ها نتایج نشان داد که محرومیت هیجانی، بی‌اعتمادی و بازداری هیجانی از متغیرهای طرحواره ناسازگار اولیه، متغیرهای دشواری رفتار هدفمند، راهبردهای محدود، دشواری کنترل تکانه و آگاهی هیجانی از متغیرهای دشواری در تنظیم هیجان و سبک مقابله هیجان از متغیر سبک‌های مقابله با استرس با نارضایتی جنسیتی رابطه معنادار دارد. [۲۳].

حمایت نمی‌شوند، ممکن است برای پذیرش و شناسایی خود بیشتر به فضای مجازی و جوامع آنلاین روی بیاورند، که این خود می‌تواند در برخی موارد منجر به انتخاب و تثبیت هویت ناهمسو شود. به‌علاوه روش‌های درمانی مبتنی بر «درمان شناختی-رفتاری» و «درمان طرحواره» می‌توانند در کاهش تأثیرات منفی طرحواره‌های ناسازگار بر هویت جنسی مؤثر باشند. این روش‌ها به افراد کمک می‌کنند که طرحواره‌های خود را شناسایی کنند، باورهای ناسالم را به چالش بکشند و به تدریج به خودپذیری و تثبیت هویت جنسی خود دست یابند. آموزش‌های روانشناختی و حمایت اجتماعی نیز می‌تواند در این روند نقش مؤثری داشته باشد. همچنین آموزش و آگاهی‌بخشی در زمینه استفاده درست از فضای مجازی برای جوانان و خانواده‌ها بسیار توصیه می‌شود. آموزش مهارت‌های استفاده درست از فضای مجازی می‌تواند از تأثیرات منفی این فضا، مانند وابستگی و اعتیاد به اینترنت، بکاهد. این آموزش‌ها به افراد کمک می‌کند تا با تکیه بر منابع حمایتی سالم، احساس هویت خود را تقویت کنند. در تبیین این پژوهش و معنادار بودن تفاوت بین طرحواره‌های ناسازگانه و فضای مجازی بر هویت جنسی همسو و ناهمسو می‌توان این‌گونه بیان کرد که با توجه به اینکه در ایران، رفتار والدین با افراد با هویت جنسی ناهمسو فقط ۳۰ درصد مواقع حمایت کننده است اما در ۱۰ درصد مواقع برای والدین فاقد اهمیت است و به سادگی نادیده می‌انگارند و در ۷۰ درصد مواقع والدین رفتاری خشمگین و سرکوب‌گرایانه‌ای دارند و یا با شنیدن درخواست تغییر جنسیت فرزندشان ناراحت می‌شوند. بنابراین فقدان حمایت اجتماعی در این افراد از نظر احساسات (درک، عشق، طرد از سمت خانواده)، از نظر ارزیابی (یاری به فرد برای درک و مقابله با این اتفاق پر تنش)، از نظر مادی (کمک مالی یا کالا)، از نظر اطلاعاتی (آگاهی رسانه‌هایی که در زمینه مشکلات فرد به او ارائه می‌شود) و از نظر عاطفی (اطمینان دادن و دلگرمی به فرد) آن‌ها را با مسائل و مشکلات اجتماعی مختلفی روبرو می‌کند [۲۶]. در تبیین این که بین طرحواره خودگردانی و عملکرد مختل دو گروه تفاوت معناداری وجود نداشت می‌توان گفت خودگردانی به معنای قابلیت فرد جهت جدایی از خانواده و عملکرد مستقلانه است. که این قابلیت در قیاس با همسالان فرد اندازه‌گیری می‌شود. افرادی که در این مؤلفه دارای

به‌علاوه این پژوهش با پژوهش Buss، Le و همکاران (۲۰۲۱) همسو است زیرا نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که رسانه‌های اجتماعی می‌تواند به کاربران تراجنسیتی در جهت اینکه دنیایی را که در رسانه‌های اجتماعی می‌سازند، نیازهای اجتماعی و خودنمایی آن‌ها را برآورده سازد کمک کند [۲۴] و با پژوهش Austin و همکاران (۲۰۲۰) نیز همسو است چرا که نتایج نشان داد که اینترنت فضاهایی را به جوانان تراجنسیتی ارائه می‌کند که در اکثر موارد در زندگی آنلاین آن‌ها وجود ندارد. به‌صورت آنلاین جوانان تراجنسیتی اغلب برای اولین بار قادر به تعامل معنادار با دیگران به‌عنوان خود واقعی خود بودند [۲۵]. با توجه به پژوهش اخیر می‌توان به اهمیت این موضوع که سلامت روان افراد تنها به عوامل درونی محدود نمی‌شود و تعاملات اجتماعی و فضای مجازی نیز نقشی کلیدی ایفا می‌کنند، پی برد. در این پژوهش‌ها، به اهمیت گروه‌ها و تعاملات تأکید دارد و بیان می‌کند که تعاملات اجتماعی (به‌ویژه در فضای مجازی) می‌توانند منبعی برای تأیید و شکل‌دهی به هویت فرد باشند. از این رو، در افراد با هویت جنسی ناهمسو، حضور در فضاهای مجازی که به آن‌ها امکان بیان هویت‌شان را می‌دهد، می‌تواند به بهبود اعتماد به نفس و کاهش احساس انزوای اجتماعی کمک کند. از طرفی با توجه به نتایج این پژوهش و سایر پژوهش‌ها می‌توان گفت طرحواره‌های ناسازگار اولیه، الگوهای شناختی و عاطفی پایداری هستند که در دوران کودکی و بر اثر تجربه‌های منفی و ناکامی‌های اولیه شکل می‌گیرند. این طرحواره‌ها می‌توانند منجر به ایجاد نگرش‌های منفی نسبت به خود و هویت جنسی فرد شوند. طرحواره‌ها می‌توانند به‌گونه‌ای بر انتخاب و پذیرش هویت جنسی تأثیر بگذارند که فرد احساس کند با قالب جنسیتی تعیین‌شده برای خود هماهنگ نیست. این طرحواره‌ها می‌توانند فرد را به سمت جستجوی هویتی متفاوت و حتی ناهمسو سوق دهند، زیرا ممکن است احساس کند هویت جنسیتی اولیه‌اش نمی‌تواند به نیازهای عاطفی و شناختی‌اش پاسخ دهد. حمایت اجتماعی در این زمینه نیز بسیار حائز اهمیت است. افرادی که با طرحواره‌های ناسازگار دست و پنجه نرم می‌کنند، در صورت دریافت حمایت اجتماعی کافی، به احتمال بیشتری می‌توانند از طریق این حمایت‌ها به خودآگاهی و پذیرش هویت همسو دست یابند. در مقابل، افرادی که از سوی خانواده و جامعه

طرحواره هستند انتظاراتی از خود و محیط دارند که مانع از توانایی آن‌ها در جدایی خود از نماد والدین و عملکرد مستقلانه می‌شود. این افراد یا والدین حمایتگر افراطی و مراقبت بیش از حد را تجربه کردند یا برعکس به‌ندرت مورد مراقبت و نگهداری قرار می‌گرفتند. بنابراین باتوجه به موارد ذکر شده به نظر می‌رسد که والدینی که الگوی تربیت آن‌ها یا محافظت کننده، کنترل‌گر و محدود کننده افراطی و یا غفلت کننده است می‌توانند پیشبین خوبی برای شکل‌گیری این طرحواره باشند [۲۷]. بنابراین افراد همسو ممکن است به دلیل مراقبت بیش از حد و افراد ناهمسو به دلیل طرد از والدین و یا محدودیت بیش از حد به یک اندازه این طرحواره را تجربه کنند و تفاوت معناداری ندارند همچنین امروزه فناوری‌های نوین نظیر اینترنت و فضای مجازی جایگاه ویژه‌ای در میان افراد به خصوص جوانان پیدا کرده است و مهم‌ترین قشری که از این موضوع تحت تأثیر قرار می‌گیرند به علت شرایط سنی خاص و حساسیت آن‌ها نوجوانان و جوانان هستند. فضای مجازی همچون سایر وسایل ارتباطی فرایندهای ارتباطی و آگاهی‌رسانی را تسهیل می‌بخشد و روش‌های تازه‌ای را جهت آشنایی و تعامل با یکدیگر را ارائه می‌دهد به همین دلیل ابزار محبوبی برای افراد با هویت جنسی ناهمسو جهت برقراری ارتباط با همین جوامع و حمایت از گروه‌ها و همسالان مانند خود در رسانه‌های اجتماعی می‌باشد. توسعه فناوری اطلاعات بر ارتباطات و تعامل افراد در جوامع گوناگون تأثیر گذاشته است. حضور فناوری‌های ارتباطی که سرآمد آن‌ها اینترنت و شبکه‌های مجازی است به عنوان یکی از مهم‌ترین رویدادهای فضای مجازی تلقی می‌شود. امروزه فناوری‌های جدید اطلاعاتی موجب تغییرات شدیدی در تعاملات و ارتباطات انسانی شده است و باعث ایجاد مدل جدیدی از سیستم‌های ارتباطی شده است و معنای تازه‌ای به مفهوم هویت بخشیده است [۲۸]. رسانه‌ها یکی از مهم‌ترین عوامل در فرآیند شناسایی و ساخت هویت در ساحت اجتماع به شمار می‌روند، از اولین نسل رسانه‌ها تا انواع نوین فناوری‌ها و تعاملات در طراحی و هدایت هویت نقش مهمی به‌عنوان بستری برای فعالیت‌های مختلف و گزینش‌های مختلف برای تعریف من چه کسی هستم در هویت جنسی ایفا می‌کند. اینترنت به دلیل قابلیت‌هایش، قادر است جنبه‌های مختلف هویت را کشف کند. ساختار

اجتماعی و فرهنگی همه جوامع بشری به شدت تحت تأثیر تفاوت‌های جنسیتی می‌باشد که اغلب به صورت علمی یا طبیعی ظهور می‌یابد، اما در حقیقت توسط جامعه ایجاد شده و مخصوصاً تحت تأثیر کلیشه‌ها و نگرش‌های جنسیتی می‌باشند. اکنون با گسترش فضای مجازی مالکیت و تعاملات گروهی بین زنان و مردان گسترده‌تر شده است و منابع هویت ساز آن‌ها بیشتر می‌شود و در نتیجه منابع مرجع فرهنگی (ارزش‌ها و نگرش‌ها) بیشتری را دریافت می‌کنند. هویت از دو لحاظ با ایده‌های رسانه‌ها و ابزارهای ارتباطات جمعی مرتبط است: اول اینکه هویت خود نتیجه ارتباط و تعامل است؛ و دیگری این‌که هویتی باید باشد تا «من» خلق و درک شود. "من" توسط درک و تعامل با دیگران ساخته می‌شود. یا به عبارتی، هویت بیشتر مربوط به تغییر دیگران است تا اینکه به خودمان مربوط شود. من فاعلی (تصویر فرد از خویش) توسط من مفعولی (تصویر دیگران از فرد) شکل می‌گیرد [۲۹]. بر اساس نظریه Jung، هویت جنسی همسو و ناهمسو در نوجوانان و جوانان نتیجه تعامل عوامل داخلی و خارجی است. عوامل داخلی شامل نمادها، آرکไทپ‌ها و نیازهای جنسی درونی فرد می‌باشند. عوامل خارجی نیز شامل طرحواره‌های ناسازگارانه و فضای مجازی هستند. طرحواره‌های ناسازگارانه که از طریق خانواده، جامعه و فرهنگ منتقل می‌شوند، می‌توانند نمادها و ارک‌هایی را تحریک کنند که با جنسیت و هویت جنسی همسو در تضاد هستند. این تضادها می‌توانند شامل نمادها و قضاوت‌های منفی، تبعیض و تحقیر افراد با هویت جنسی ناهمسو باشند. همچنین فضای مجازی به‌عنوان یک محیط بر تصویرسازی هویت جنسی و تجربه از جامعه تأثیر می‌گذارد. فضای مجازی ممکن است فرصت‌هایی را برای ارتباطات مثبت و حمایت فراهم کند

طبق دیدگاه Maslow هنگامی که فرد قادر نباشد نیازهای اساسی خود را ارضا کند و مانعی در دست‌یابی به اهداف خود ببیند، رفتار ناسازگارانه بروز خواهد داد. بنابراین در تبیین این یافته می‌توان گفت طرحواره‌ها در افراد با هویت جنسی ناهمسو به‌عنوان نوعی نیازهای برآورده نشده توصیف می‌شود که ممکن است سبب رفتارهای ناهمسوگرایانه در فرد شود و در نتیجه باعث شود این افراد به دنبال رفع نیازهای خود در فضای مجازی فعالیت بیشتری داشته باشند و تا حدودی احساس ارزشمندی و توجه دیگران را دریافت

به آنان بیاموزند چگونه از فضای مجازی به‌درستی استفاده کنند و از آثار منفی آن، مانند وابستگی یا دریافت اطلاعات نادرست، جلوگیری کنند. همین‌طور ارائه آموزش‌هایی به خانواده‌ها درباره اهمیت حمایت و پذیرش افراد با هویت جنسی متفاوت می‌تواند به ایجاد محیطی حمایتی و بدون قضاوت کمک کند. خانواده‌ها می‌توانند نقشی مؤثر در بهبود سلامت روان فرزندان خود ایفا کنند و مانع از طرد شدن یا احساس انزوای اجتماعی در آنان شوند. به علاوه با توجه به اهمیت سلامت روان و جلوگیری از مشکلات مرتبط با هویت جنسی و تاثیرات فضای مجازی، پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران در حوزه سلامت اقدام به تدوین قوانینی برای بهبود شرایط این گروه‌ها کنند. این سیاست‌ها باید شامل راهکارهایی برای آموزش و آگاهی‌رسانی به عموم جامعه، به ویژه خانواده‌ها، و تشویق به استفاده از فضای مجازی به صورت صحیح باشد. همچنین پژوهشگران می‌توانند این پژوهش را در مناطق و شهرهای دیگر نیز انجام دهند تا بتوان نتایج را به خوبی بسط و تعمیم داد. در پژوهش‌های بعدی می‌توان به بررسی رابطه متغیرهایی مانند نقش خانواده‌ها، استقلال، عزت نفس، بلوغ و عوامل تاثیرگذار در نارضایتی جنسیتی و بررسی آسیب‌های مورد توجه افراد با هویت جنسی ناهمسو پرداخت.

سیاسگزاری

بدینوسیله از کلیه مشارکت کنندگان به ویژه افراد ترنس جهت همکاری در انجام مطالعه و همچنین از کلیه مسئولین دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز تشکر و قدردانی می‌گردد. مقاله حاضر برگرفته از پژوهش مصوب در شورای تخصصی پژوهش دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز و کمیته اخلاق در پژوهش‌های زیست پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز به کد اخلاق شماره IR.IAU.SHIRAZ.REC.1403.102 و کد طرح ۱۶۳۷۲۱۲۴۷۰۷۴۴۸۷۳۸۰۲۶۱۶۲۹۲۰۲۳۷ می‌باشد.

تضاد منافع

بین نویسندگان این مقاله هیچ گونه تعرض منافی وجود ندارد.

کنند. از جمله محدودیت‌های این مطالعه این است که به علت تابو بودن و مسائل فرهنگی اجتماعی و تعداد محدود و امکان عدم همکاری، دسترسی به افراد نمونه سخت است بنابراین تعداد نمونه در سطح وسیع انجام نشده و نمونه‌گیری به صورت در دسترس انجام شد. به دلیل دسترسی دشوار به افراد با هویت جنسی ناهمسو محدوده سنی وسیعی هم در نوجوانان هم جوانان در محدوده سنی بین ۱۵ الی ۳۰ سال در نظر گرفته شد. همچنین انجام این پژوهش تنها در یک شهر انجام شده است، طبیعتاً تعمیم نتایج را دچار مشکل می‌کند. به‌علاوه خودگزارشی بودن ابزار پژوهش ممکن است باعث شود شرکت‌کنندگان خود را از آنچه هستند بهتر یا بدتر نشان دهند. یکی دیگر از محدودیت‌ها این است که تمام متغیرها تحت کنترل قرار نگرفته‌اند. با این وجود کوشش شد تا پاسخ‌دهندگان از طبقات و گروه‌های گوناگون جامعه باشند و سلیقه‌ای در انتخاب آن‌ها دخیل نشود.

نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان دهنده وجود تفاوت معنادار بین طحوا‌ره‌های ناسازگار و به‌کارگیری فضای مجازی در دو گروه دارای هویت جنسی همسو و ناهمسو در نوجوانان و جوانان می‌باشد. این یافته‌ها اهمیت عوامل مرتبط با سلامت روان در این گروه‌ها را برجسته می‌سازد. افراد با هویت جنسی ناهمسو به دلیل تجربه طرد یا کمبود حمایت اجتماعی از خانواده و جامعه، ممکن است در معرض مشکلاتی قرار گیرند. فضای مجازی برای این افراد، به‌عنوان ابزاری مهم در جستجوی حمایت و تعامل اجتماعی عمل می‌کند و می‌تواند به بهبود سلامت روان آن‌ها کمک کند. با این حال، استفاده نامناسب و افراطی از فضای مجازی می‌تواند پیامدهای منفی مانند انزوا و وابستگی روانی به دنبال داشته باشد. به همین دلیل، ضروری است که آموزش‌هایی به این افراد و خانواده‌هایشان ارائه شود تا آن‌ها بتوانند به‌طور صحیح و هدفمند از فضای مجازی بهره‌مند شوند و از اثرات مخرب آن دور بمانند. بنابراین پیشنهاد می‌شود با برگزاری کارگاه‌ها و برنامه‌های آموزشی در مدارس و مراکز مشاوره، می‌توان به نوجوانان و جوانان کمک کرد که درک بهتری از هویت جنسی و طحوا‌ره‌های ناسازگارانه خود داشته باشند. همچنین این برنامه‌ها باید

References

1. Keshavarz M, Mirzaei F. Puberty and identity crisis in adolescence and its role in friendship. *Journal of Psychology and Behavioral Science in Iran*. 2020;2(2):133-142. [Persian].
2. Alireza-Nejad S, Azarnia A, Nikoo-Goftar M. The limbo of body, sexual and gender identity conflict: A study on the social adaptation of gender dysphoric individuals. *Journal of Social Sciences*. 2017;23(72):149-91. [Persian]. doi: 20.1001.1.17351162.1395.23.72.5.1.
3. Danafar A, Jahangbakhsh E, Behian Sh. Gender identity disorder and social factors affecting it among transsexuals referred to the welfare organization centers in Iran during 2013-2015. *Toloo-e Behdasht*. 2017;16(2):75-87. [Persian]. doi: 10.22034/tbj.2017.2390.
4. Young JE, Klosko JS, Weishaar ME. *Schema Therapy: A practitioner's guide*. 12th ed. Hamidpour H, Andooz Z, translators. Tehran: Arjmand Publishing; 2024. [Persian]. doi: 10.22034/ijes.2016.43668.
5. Abroshan M, Arjmandi S. Representation of gender stereotypes in [Persian] textbooks of the five-year elementary course. *Journal of Sociology and Education*. 2016;1(2):7-40. [Persian].
6. American Psychiatric Association. *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5-TR)*. 5th ed. Washington, DC: American Psychiatric Publishing; 2022.
7. Montashlou S, Shoairi MR, Heydari-Nasab L. Comparison of cognitive-perceptual components and adjustment in individuals with and without gender dysphoria. *Journal of Psychology, Psychiatry and Cognition*. 2017;3(4):48-60. [Persian]. doi: 20.1001.1.25886657.1395.3.4.3.8.
8. Zamani N, Zamani S, Rajaeian E, Barzegar Mohamadi R. Gender disparity and personality, psychological and social factors affecting it among people with gender identity disorder awaiting gender change. *Pajouhan Scientific Journal*. 2020;18(3):34-45. [Persian]. doi: 10.52547/psj.18.3.34.
9. Mehrtalab P, Davudi H, Taghvaei D. Investigation of psychometric properties of young positive schema questionnaire (YPSQ) in Iranian society. *Research in Clinical Psychology and Counseling*. 2024;13(2):57-80. [Persian]. doi:10.22067/tpccp.2024.82249.1494.
10. McLuhan M. *Understanding media: the extensions of man*. 2023 ed. New York: Gingko Press; 2023.
11. Shahabi-Anbaran B, Jafari A, Hashemi Sh, Soltani-Far M. Dual identities in virtual-reality space among adolescents: A case study of secondary school students in Ardabil province. *Journal of Culture and Communication Studies*. 2024;24(61):33-59. [Persian]. doi: 10.22083/jccs.2023.331813.3560.
12. Damiris IK, Allen A. Exploring the relationship between early adaptive schemas and sexual satisfaction. *International Journal of Sexual Health*. 2023;35(1):13-29. doi:10.1080/19317611.2022.2155897.
13. Berger MN, Taba M, Marino JL, Lim MS, Skinner SR. Social media use and health and well-being of lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer youth: systematic review. *Journal of Medical Internet Research*. 2022;24(9). doi:10.2196/38449.
14. Amirbeik M, Babaei M. An analysis of the relationship between youth gender identity and the use of virtual social networks. *Strategic Studies on Communication*. 2023;3(1):7-18. [Persian]. doi: 10.22034/rcc.2022.253925.
15. Delavar A. *Research methods in psychology and education*. 5th ed. Tehran: Virayesh Publishing; 2023.
16. Schmidt NB, Joiner TE, Young JE, Telch MJ. The schema questionnaire: Investigation of psychometric properties and the hierarchical structure of a measure of maladaptive schemas. *Cognitive Therapy and Research*. 1995;19(3):295-321. doi:10.1007/BF02230402.
17. Ahi G, Mohammadi-Far MA, Besharat MA. Reliability and validity of the short form of young's schema questionnaire. *Journal of Psychology and Educational Sciences*. 2007;37(3):5-20. [Persian].
18. Yong B, Lee Z, Gosain S. Impediments to successful ERP implementation process. *Bus Process management Journal*. 2005;11(2):158-70. doi:10.1108/14637150510591156.
19. Mahdikhani K. *A study of literature in virtual space [Master's thesis]*. Institute for Humanities and Cultural Studies; 2010. [Persian].
20. Deogracias JJ, Johnson LL, Meyer-Bahlburg HF, Kessler SJ, Schober JM, Zucker KJ.

- The gender identity/gender dysphoria questionnaire for adolescents and adults. *Journal of Sex Research*. 2007;44(4):370-9. doi:10.1080/00224490701586730.
21. Soltani-Zadeh M, Nemati N, Latifi Z. Psychometric properties of the gender identity/gender dysphoria questionnaire for adolescents and adults among adolescent girls. *Journal of Psychology*. 2019;13(4):101-14. [Persian]. doi:10.52547/rph.13.4.101.
 22. Soltan Mohammadi A, Poursaid Aghaei Z. Phenomenological pathology of adolescent girls' gender identity in cyberspace. *Culture Counseling and Psychotherapy*. 2023;14(54):61-84. [Persian]. doi: 10.22054/qccpc.2023.71537.3058.
 23. Rahimi A, Kalantari S, Abedi M, Modarres M, Ghoravi M. The impact of early maladaptive schemas, emotional regulation difficulties, and coping styles in predicting gender dissatisfaction in individuals applying for gender reassignment. *Journal of Applied Psychological Studies*. 2021;22(4):15-27. [Persian]. doi: 10.30486/jsrp.2020.583831.1667.
 24. Buss, J., Le, H., & Haimson, O. L. (2022). Transgender identity management across social media platforms. *Media, Culture & Society*, 44(1), 22-38. doi: 10.1177/01634437211027106.
 25. Austin A, Craig SL, Navega N, McInroy LB. It's my safe space: The life-saving role of the internet in the lives of transgender and gender-diverse youth. *International Journal of Transgender Health*. 2020;21(1):33-44. doi: 10.1080/15532739.2019.1700202.
 26. Mirshkar K. Comparison of early maladaptive schemas, body image, and sexual self-esteem in women with and without a history of sex reassignment surgery [Master's thesis]. Alborz University; 2020. [Persian].
 27. Birami M, Esmaeil-Kouraneh A. Relationship between developmental roots (parenting styles) and early maladaptive schemas in the domain of disconnection-rejection, impaired autonomy, and impaired performance in Young's schema model. *Journal of New Psychological Research*. 2012;7(28):65-82. [Persian].
 28. Navabakhsh M, Mokhtarpour M. The explanatory model of internet use and its role in the gender identity of Tehran youth. *Sociology Journal of Youth Studies*. 2012;3(7):151-84. [Persian].
 29. Bagheri, M., Rostami, A., Soleyman Nejad, M. Sociological factors affecting the formation of social identity of high school girl students in ahvaz. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 2019; 18(43): 91-112. [Persian].